

2018-06-14
Ju2018/03399/L2

Justitiedepartementet

Myndigheten för familjerätt och
föräldraskapsstöd
Box 308, 101 26 Stockholm

Uppdrag till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd om ökad kunskap i frågor som rör surrogatarrangemang i utlandet

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att ta fram och sprida ett kunskapsstöd som ger vägledning till de myndigheter som kan komma att hantera frågor som rör surrogatarrangemang i utlandet. I uppdraget ingår också att överväga om det finns behov av särskild information avsedd för myndigheternas kontakter med enskilda.

Uppdraget ska utföras med bistånd av relevanta aktörer, såsom Migrationsverket, Skatteverket och ett urval av socialtjänster.

MFoF får för uppdragets genomförande använda 200 000 kronor under 2018. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 4:7. Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m., anslagsposten 5 Övriga utvecklingsmedel. Medlen utbetalas engångsvis efter en rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december 2018. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2019. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Uppdraget ska redovisas till regeringen (Justitiedepartementet med kopia till Socialdepartementet) senast den 16 december 2019. Rekvisition, återbetalning och redovisning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Bakgrund

Surrogatmoderskap, även kallat värdmoderskap, innebär att en kvinna blir gravid med den uttalade avsikten att efter födelsen lämna över barnet till ett par eller en person som i de flesta fall inte själv kan föda ett barn.

Surrogatmoderskap aktualiserar flera komplicerade etiska och juridiska frågeställningar och intresseavvägningar, bl.a. i förhållande till den födande kvinnan och det blivande barnet. Internationellt finns det inte någon samsyn i frågan om huruvida det bör vara tillåtet att bli förälder genom ett surrogatarrangemang. Surrogatmoderskap är inte uttryckligen förbjudet i Sverige, men svensk lagstiftning medger inte att surrogatarrangemang genomförs inom svensk hälso- och sjukvård.

Även om surrogatmoderskap inte är tillåtet inom svensk hälso- och sjukvård förekommer det att ofrivilligt barnlösa åker utomlands för att bli föräldrar genom surrogatmoderskap. Antalet internationella surrogatarrangemang har ökat under senare år och det har därför blivit mer vanligt förekommande att svenska myndigheter måste hantera olika rättsliga frågor som uppstår i Sverige till följd av sådana arrangemang.

Enligt en kartläggning genomförd av Utredningen om utökade möjligheter till behandling av ofrivillig barnlöshet (Olika vägar till föräldraskap, SOU 2016:11) finns det bristande kunskap hos de myndigheter som handlägger rättsliga frågor som kan uppkomma efter ett surrogatarrangemang i utlandet. Detta har i vissa fall fått till följd att myndigheter tillämpar regelverket på olika sätt. I andra fall har det lett till långa handläggningstider.

För att säkerställa en effektiv och korrekt hantering av rättsliga frågor som rör surrogatarrangemang i utlandet är det angeläget att de myndigheter som kommer i kontakt med frågorna har god kännedom om relevanta regler. En effektiv och korrekt hantering är också viktig för att minska riskerna för att det uppstår negativa konsekvenser för enskilda, t.ex. de barn som tillkommer genom internationella surrogatarrangemang. Brister i dessa avseenden riskerar även att påverka tilltron till svenska myndigheter. MFoF bör mot denna bakgrund få i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd i dessa frågor.

Närmare om uppdraget

Uppdraget syftar till att ge ökad kunskap hos berörda myndigheter, t.ex. socialtjänster och utlandsmyndigheter, om de rättsliga frågor som kan

uppkomma vid ett surrogatarrangemang i utlandet och att underlätta myndigheternas arbete med att hantera dessa frågor.

Kunskapsstödet ska innehålla en utförlig beskrivning av de svenska regler som kan aktualiseras vid internationella surrogatarrangemang och en redogörelse för relevanta förarbetsuttalanden och rättspraxis.

Vid ett surrogatarrangemang i utlandet är avsikten att de tilltänka föräldrarna ska bli barnets rättsliga föräldrar i Sverige och vårdnadshavare för barnet här. Efter ett sådant arrangemang behöver svenska myndigheter därför alltid hantera frågor om vem som ska anses som barnets rättsliga företrädare i Sverige. Kunskapsstödet bör mot denna bakgrund innehålla information om vad som gäller i frågor om faderskap och moderskap för ett barn som har fötts av en surrogatmor i utlandet, t.ex. under vilka förutsättningar ett utländskt avgörande om faderskap erkänns i Sverige eller ett faderskap kan fastställas här samt vad som krävs för adoption av ett barn. Kunskapsstödet bör också innehålla information om vad som gäller i fråga om vårdnaden om barn som har fötts av en surrogatmor i utlandet, t.ex. vem som har vårdnad om ett barn vid barnets födelse och vad som krävs för att åstadkomma en ändring i vårdnaden om ett barn.

Vid surrogatarrangemang i utlandet uppkommer inte enbart frågor om föräldraskap och vårdnad. När ett barn som har tillkommit genom ett surrogatarrangemang i utlandet ska resa till Sverige och bosätta sig här måste svenska myndigheter också hantera frågor om barnets medborgarskap och om förutsättningarna för barnets inresa och bosättning i Sverige. I kunskapsstödet ska därför även sådana frågor behandlas, t.ex. när ett barn blir svensk medborgare och under vilka förutsättningar ett svenskt pass kan utfärdas.

De rättsliga frågor som kan uppkomma efter ett surrogatarrangemang i utlandet hanteras vid flera olika myndigheter. Kunskapsstödet bör mot denna bakgrund också innehålla information om vilka myndigheter som prövar de olika frågor som kan uppkomma.

Många potentiella föräldrar är väl insatta i de frågor och problem som kan uppkomma i samband med ett surrogatarrangemang i utlandet. Det är dock viktigt att information finns tillgänglig för alla. Vuxnas bristande kunskaper om det svenska regelverket kan leda till svårigheter för barn som tillkommer genom surrogatarrangemang i utlandet. MFoF ska därför överväga om det,

utöver det kunskapsstöd som tas fram, finns behov av särskild information avsedd för myndigheters kontakter med enskilda. Om så bedöms vara fallet ska MFoF ta fram sådan information och göra den tillgänglig.

Arbetet ska genomsyras av ett barnrättsperspektiv.

Redovisningen ska beskriva uppdragets genomförande och hur medlen har använts.

På regeringens vägnar

Heléne Fritzon

Linnéa Brossner

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Justitiedepartementet/DOM, L4, SIM
Utrikesdepartementet/KC
Socialdepartementet/FST, FS, JÄM
Finansdepartementet/BA, SKA S3, OFA K
Kulturdepartementet/DISK
Migrationsverket
Skatteverket
Socialstyrelsen
Sveriges Kommuner och Landsting